

Forfatter: Hjortø, Knud

Titel: Udrag fra Syner (Danske Klassikere)

Citation: Hjortø, Knud: "Syner", i Hjortø, Knud: *Syner*, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2003, s. 140. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hjort_01-shoot-idm140211094259424/facsimile.pdf (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Syner

mulige læsere en forklaring. Men han tilføjer, at han ikke var gal, da han skævede bogen, blot for privat.

Berlingske Tidendes anonyme anmeldelse (29.11.1899) indledes med det dictum, at »mere forvirret Bog mindes vi ikke længe at have læst«. Når til galskaben føjes den »mærkelige Retskrivning«, kan kritikeren ikke gøre andet end at overlade *Syner* til de få, der kan få mening i galskaben. Anderledes forstående er Sophus Claussen, der i en samle anmeldelse i *Illustreret Tidende* (28.1.1900) betegner *Syner* som en underlig bog, men han mener, at man må vente sig meget af »den Mand, der vil kende alle Kræfter og al Musik i Verdens».

Så er velkommen i digterlaget af en indviet mester fik Hjortø trods alt.

5. Temaer i forfatterskabet

Oluf Friis skriver i sin og Friis Johansens bog, *Knud Hjortø*, 1926, at dennes tre første bøger danner en optakt til det egentlige forfatterskab. Her præsenteres de emner og lokaliteter, der udfoldes i de senere, betydelige værker. Det drejer sig ud over *Syner* om *Hjemme fra ønen*, 1901 og *Knigt*, 1902. Den anden bog tager hjemstavns temaer op, inspireret af Johs. V. Jensens *Himmerlandsfolk*, 1898. Den lokale og fortrolige verden er her ramme om et kærlighedsdrama, hvor alle de færlige og eruptive sjælelige kræfter, som *Syner* bar vidne om, folder sig ud i drab og selvmord. Hjortø har selv udtrykt det sådan: »Hvor var det velgørende oven på den kosmiske svir at tumle med den velkendte lilleverden oppe fra Nordsjælland» (anført hos Friis og Johansen s. 21).

I *Knigt* skifter scenen til hovedstaden, hvor bondestudenten Henrik Stendal fører sig frem som meningsmager med en vis gennemslagskraft. Som en Johs. V. Jensensk vildmand fra det danske vilben gør han op med tidens lumre salonkultur for at få luftet ud – som bondepolitikkerne året før ved systemskiftet drømte om.

I disse tre begynderbøger slår Hjortø en række temaer an, der forbindes og udviseles nærmere i den følgende, omfattende række af bøger. Stærkest og mest personligt står Hjortø indsigt i det

ubevidste sjæleliv og dets betydning for kunsten og personligheden. Men også kærlighedens problem står frem: er den en hel passion, eller er den umbug som følge af sjælelig spaltning? Endelig er forfatterskabets steder antydte: kosmos eller byen, begge oplevet med rod i det fortrolige landlige miljø, hvorfra så mange af Hjortøs personer stammer. I modsætning til Jøns. V. Jensen, der ifølge litteraturforskeren Jørgen Elbek (Jøns. V. Jensen, 1966) overlevede sine oplevelser af det underste sjæleliv gennem en forkortelse af sit sind og tælt, ledte Hjortø sine erfaringer ind som en understrøm i sit store forfatterskab. Skal man i samtiden pege på en beslægtet forfatter, bliver det ikke den store Jensen, men Jakob Kaudsen, der i tiden flere gange var nomineret til Nobelprisen, og med hvem Hjortø delte romantype: en realistisk fortælling med en stærkt symbolistisk præget teknik. Desuden er de fælles om en analytisk tilgang til tilværelsens store spørgsmål, Knudsen ud fra en teologisk/filosofisk position, Hjortøs fra en psykologisk interesse. Hans livssyn var ikke forankret i en dogmatisk tro, men i en humanisme, der rummede åbenhed over for det almentreligiøse. Leks. i *Den gule kæmpe*, 1923 (en mytologisk Skabelses- og Udviklingsroman, siger Henning Kehler i *Kampen for Livsankuelse*, 1925). B.l.a. fordi hans fortællinger ikke formidler et færdigt standpunkt, men nok så meget udtrykker en erkendelsesakt og en søgen, er Hjortø ikke blevet folkeligt øje, men en forfinet intellektualiserende forfatter, en digternes digter.

Hjortøs egentlige gennembrud som forfatter kom med romanen *Føv*, 1903, der med genudgivelsen i billigbogsserien *Fjernads Folkebibliotek* (40.000 eksemplarer, 1954) er blevet Hjortøs mest udsædte bog. Her er vi i den verden, der forbinder land og hovedstad: småbyen med realskolen, det, der var Hjortøs virkelighed i en årrække. I bogens fine mekanik, der skildrer, hvordan borger-skabet skaffer sig af med en udfordrende skolebestyrer, klinger de forskellige toner på Hjortøs lyre smukt sammen med en let, distancerende ironi.

Tidligt i sit lange forfatterskab skævede Hjortø en række romaner (*Ster og stjerner*, 1904, *To verdens*, 1905, og *Hans Råd*, 1906; samlet 1944 under titlen *To verdens I-III*), der blev hans største indsats og hovedværk. Romanerne er ikke særlig store, og de har